

ELŐSZÓ

Az *Alkalmazott Nyelvtudomány* folyóirat jelen száma olyan írásokat közöl, melyek a hazai lexikográfia aktuális problémáit járják körül, illetve javasolnak ezekre megoldást. Az természetesen nem véletlen, hogy mindegyik írás a szótártudomány és a számítógépes technológiák kapcsolatát állítja középpontba. Az az — egyébként igen sikeres — tanácskozás ugyanis, amin ezeknek az írásoknak szóbeli változata először elhangzott, a *Szótárírás és szótárhasználat a modern technológiák korában* címet viselte, ezért ez a jelen cikkgyűjtemény összefoglaló címe is.

A közölt öt írás közül elsőként UZONYI PÁL tanulmányát olvashatjuk: ő egy olyan szótártípust elemez, melyben az elektronikus megvalósítás lehetőségei kiemelkedő szerephez jutnak. Ez a típus az egynyelvű és egyben kétnyelvű, azaz hibrid szótárak típusa, melyeknek szerkesztési lehetőségeit járja körül az írás, és arra a következtetésre jut, hogy az elektronikusszótárhasználat, illetve a digitális szótárszerkesztés új lehetőségei révén a nyomtatott szótárak technikai behatároltságából adódó nehézségek javarészt kiküszöbölhetőek.

Hasonlóan a számítógép megjelenéséből adódó lexikográfiai változásokról szól a következő írás, POMÁZI GYÖNGYI szótárszerkesztésről szóló munkája. Mindannyian érezzük, hogy gyakorlatilag nincs olyan terület, ahol a digitalizáció ne befolyásolná életünket. Az írás a szótárak létrehozásának elektronikus környezetben való létrehozását járja körül, mely mind a forrásanyagok elérését, mind a szótár kialakítását jelenti. A megfogalmazott jóslat szerint a jelenlegi szótárforma mint műfaj eltűnik, átadva helyét a személyre szabott adatbázis-összekapcsolásokból létrejövő virtuális dokumentumoknak.

TÓTH ÁGOSTON a szótárlétrehozáshoz szükséges nyersanyagok, azaz a szövegtörzsek gyakorisági információjával foglalkozik, mely a kialakítandó szótárak címszójelöltjeinek kiválasztását komolyan tudja segíteni. Különösen fontos az együtt-előfordulások gyakorisági információival foglalkozó rész, hiszen érdemes belegondolni, hogy egy jó szótárban több a többszavas kifejezés, mint az egymagában álló szó.

MERÉNYI CSABA a *Lexicographers' Workbench* nevű hazai fejlesztésű szótárkészítő szoftverrendszerrel mutatja be, melyet fejlesztői az idő tájt hoztak létre, amikor már a webes felületeken történő együttműködés természetessé vált a hétköznapi életben is. A szótárépítésben komoly segítséget jelent, ha a szerkesztők tevékenységének hatékonyságát a hálózatos megoldás és nem feltétlenül az egyetlen szobában való egyidejű tartózkodás határozza meg. Ezt a webes szótárkészítő eszközt nemcsak elméleti megoldásként ismerhetjük meg, hanem szó esik olyan gyakorlati felhasználásáról is, mely egyedülállóan valósítja meg a szerkesztők folyamatos közreműködésével fejlődő, azaz a folyamatosan bővülő, javuló szótár koncepcióját.

Végül DRINGÓ-HORVÁTH IDA a digitális szótárakat egy korábban a hazai tudományos tevékenységek közt kevésbé kutatott irányzat, a szótárdidaktika szemszögéből elemzi. A szótárhasználat mérhető aspektusaival foglalkozó felmérések ugyan még a hagyományos eszközök segítségével jöttek létre, de az eredmények azt mutatják, hogy előbb-utóbb nemcsak a szótárkészítés és a szótárhasználat, hanem ezek minden felhasználói aspektusa is a gépi területre kerül át, annak ellenére is, hogy egyes helyeken (pl. a hivatalos vizsgahelyzetekben) a szótárhasználatra vonatkozó szabályozások ma még meglehetősen hagyományosak.

A számítógépes nyelvészet egyre meghatározóbb jelenléte tehát a lexikográfiai kutatásokban reményeink szerint nem a szótártudomány eddiginél is gyakorlatiasabb irányban való elmozdulását sugallja, hanem épp ellenkezőleg, a modern nyelvtechnológiai eszközök lexikográfiában való megjelenése a szakterület egyre égetőbb „tudományos elfogadásának” irányában fog hatni.

Prószéky Gábor